

İslâm

Sosyalizmi Davası*

Islamic

Socialism Ideal

Ahmet Tabakoğlu**

Bizim de inkılâbımız var. Ancak bizimki yıkıcı değil, yapıcı inkılâp olacaktır. Devirmeyeceğiz, kuracağız; öldürmeyeceğiz, hayat sunacağız. Bir kelime ile bizim inkılâbımız kin ile fitnenin, cehaletle tecavüzün eseri değil, aşk ile yaratıcılığın, ilim ve sevginin eseri olacaktır. *İnkılâbımız (Şubat 1953)*.

Yarının dünyası mutlaka ahlâka bağlı bir ekonomi sistemi üzerine kurulacaktır... Yarın için ekmeğini alın teriyle kazanan, helal lokma ağzına koyan bir insanlığın temellerini kurmalıyız. *Lise dersleri, 1943; Türkiye'nin Maarif Davası içinde, s.128*.

İktisadî sistemimiz, halkın bütün içtimâî ihtiyaçlarını karşılayan ve her ferdi iş ahlâkıyla seferber eden ruhçu sosyalist sistemdir. *Milliyetçiliğimizin esasları, 1972, Yarınki Türkiye içinde, s.151*.

Giriş

İnsanlığa olumlu iz bırakan düşünce ve sistemler alıcı olmadan önce verici ve âdil olmayı öngörenlerdir. İnsanlık tarihi bir yönüyle bu iki yaklaşım arasındaki mücadelenin tarihidir. Dünya hayatını bir imtihan mühleti olarak görüp yaşatma idealine gönül verenlerle, hayatı dünya ile sınırlı görüp “kazanmak ve dövmek” tutkusunun peşinde koşmaktan başka bir şey düşünmeyenlerin mücadelesi sürüp gitmektedir.

* Bu makale Prof. Dr. İsmail Kara'nın editörlüğünde hazırlanan *Nurettin Topçu* adlı kitapta (Ankara, 2009, T. C. Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları, s. 224-243) yayımlanmıştır. Prof. Dr. Ahmet Tabakoğlu'nun bu makalesi *İş Ahlakı Dergisine* alıntılanırken söz konusu baskıdaki imla tercih edilmiştir.

** Dr., iktisat tarihi alanında profesördür. Araştırma ilgi alanları; iktisat tarihi, İstanbul tarihi ve Türk iktisat tarihidir.
İletişim: Marmara Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, İktisat Bölümü, Bahçelievler Kampüsü, Ressay Namık İsmail Sok. No:1 Bahçelievler, İstanbul.
Ş atabakoglu@marmara.edu.tr Ş (+90 212) 507 9925/1329.

Dinler zenginliği değil adaleti ve kul haklarını ikameyi hedef göstermişlerdir. Bu yüzden bütün dinlerin “toplumcu” olduğunu söylemek yanlış değildir. Yine günümüz için düşüncecek olursak İslâmiyetin de bu temel özelliğini gözardı edip bencillik, ihtişam, israf ve şatafatlarına bu dini ortak etmek isteyenlerin doğruyu söylemediklerini vurgulamak gerekir.

İşte Nurettin Topçu son devirde İslâmın bir “zenginleşme” davası değil öncelikle bir kul hakkı ve ahlâk davası olduğunu vurgulayan düşünürlerden biri olarak düşünce tarihimizdeki istisnai yerini almıştır.

Kişileri, fikirleri ve olayları oluştukları çağ içerisinde değerlendirmek gerekiyor. N. Topçu Türkiye’de Tekparti devrinin ikinci yarısının başlarında yazı hayatına girmişti. Yaptığı ilk iş Tekparti ideolojisinin temeli olan ve milliyetçiliği Cumhuriyetle başlatan yaklaşım yerine bu düşünceyi dokuzyüz yıl öncesinden başlatmaktı.

Topçu, İkinci Dünya savaşından sonraki soğuk savaş dönemiyle demokrasi ve liberalizm döneminde yoğunlaşan sosyal adaletsizlik karşısında sosyalist anlayışı bu temel düşünce ile birleştirdi. Bununla hem komünizme karşı bir düşünce geliştirilecek hem de olması gereken Türk milliyetçiliğinin sosyal yönü ortaya konacaktı.

Önce Tekparti döneminin ikinci safhasının ilk safhasına olan muhalefeti, sonra da soğuk savaş döneminin atmosferi Türkiye’de İslâm’dan kaynaklanan düşünceleri ortaya koyma konusunda sınırlı da olsa bir müsamaha ortamı oluşturmuştu.

Topçu’nun sosyalizmi geleneksel anlayışın temellerinden olan kul hakkı davasından ve ahlâk sisteminden kuvvet alır. Onun yazıları didaktik olmaktan çok ıstırap çığlıklarını andırır. Bu çığlıklar bin yıllık bir geleneğin izlerinden kaynaklanmaktadır. Topçu bu tarihi realiteyi ayakları yere basan ve bu topraklarda yaşayan birisi olarak sosyalizm kelimesi ile ifade etmişti. Samimi arayışların bir sonucu olan bu ifade bunun ilmî esaslarını ortaya koyma yolunda gerçekten ilham kaynağı olmuştu. Kaldı ki tarihi bilgiler de bunu doğrulamaktaydı. Sosyalizm kelimesi veya terimi kullanılmasa da bu gerçek değişmeyecektir.

Topçu’nun, *Reha* adlı romanı ile *Taşralı*’da topladığı hikâyeleri de dahil olmak üzere, hemen hemen bütün yazıları insan sevgisine ve haksızlığa isyan ana fikrine sahiptir dersek yanlış söylemiş olmayız. Onun hedefindeki toplumun sırtından para kazananlarla, zenginlik ve güçleriyle şımarıp halkı ezenlerdir. Bunlara yaklaşımı kesinlikle kin duygusuyla değil adalet ve hak duygusudur.

Topçu hiçbir zorbalığa boyun eğmeyen, hak ve adalet yolunda hür düşüneyi esas alan ve bunu yaşayışıyla ispatlayan bir düşünürdür. Onun sosyal adaletle ilgili temel düşüncelerini zaman zaman İslâm sosyalizmi diye ifade etmesi onu eleştirenlerin bu tabire takılıp kalmaları sebebiyle hak ve adalet meselesinin iskanmasına yol açmıştır. Bundan dolayı Topçu'nun bu temel görüşlerini geliştirecek bir kamuoyunun oluşmamasıyla İslâm, öncelikle bir hak ve adalet, bir insanlık meselesi olmaktan çok bir iddia ve mücadele konusu gibi tanıtılmıştır.

Bundan daha da vahimi "sermayenin dini, imanı, ahlâkı olmaz" gerekçesiyle İslâmı; kültür, tarih ve ahlâktan soyutlayarak onu kapitalist sistemin bir alt ögesi olarak görme eğiliminin günümüz Türkiyesi'ndeki Kalvenist ve "burjuva" "müslüman"larına hâkim olmasıdır.

Buradan Topçu'nun düşünce sistemine ve bununla irtibatlı olarak iktisadî görüşlerine intikal edebiliriz.

1. Hareket ve İş

Topçu'nun bu temel fikirleri Hareket felsefesiyle bir arada ele alınmalıdır. Buna göre âlem, varlık, düşünce ve hareketten oluşmuştur. Varlık hareket noktası, düşünce kılavuz, iş ve hareket ise hayatın gayesidir. İş davası hareket meselesine bağlıdır. Bunu sadece faydaya bağlayamayız. Hareket felsefesi bir noktada iş felsefesi demektir. Çünkü kâinat sürekli çalışmaktadır. İnsan da buna ayak uydurmalıdır. Şunu da eklemek lazım kâinatın çalışması insan içindir ve insansız kâinat işsizdir. İş insanın kâinata içten iştirakidir. Sömürü iş olmadığı gibi işsizliğin ve ahlâksızlığın temelidir. O'na göre

Âlem üç şeyin bütünüdür: Varlık, düşünce ve hareket. Varlık, hareket noktası, düşünce kılavuz, iş ve hareket ise hayatın gayesi gibi görünüyor... Biz hareket meselesine sınıksız bağlı olarak ele aldığımız iş dâvasını, her şeyden evvel pragmatizmin iş anlayışından bütünü ayırıyoruz... Bizim anlayışımızda iş, sadece kâinat nizamında sağlanan kazanç da değildir. Kazanç bir neticedir ve esasında egoist bir dâvadır... Felsefî anlayışla tam ve şümüllü mânada iş insanın kâinatla hemâhenk davranışdır... Bu mânada iş, insanın kâinata içten iştirakidir... Kâinatı ve başka insanları istismar, gerçek ve ahlâkî mânada iş olmadığı gibi onun bu hali, iş düzenini bozucu davranışlardır, işsizliğin ve ahlâksızlığın yeryüzünde yol almasıdır... İnsan yeryüzüne yaratıcılığı getirdi. İnsansız kâinat işsiz kalacaktı... Sadece "iş sahibi" denen, "işini bilir" diye övülen, "büyük işler yaptığı" söylenen muvaffakiyet adamı, bu ahlâkî mânada iş sahibi sayılmaz... Bizden çıkıp hiç olmazsa aynı hareket olarak bir daha bize dönmek üzere âleme çevrilen ve sonsuzluğa

doğru yol alan hareket, kurtarıcı olan harekettir; hür ve ahlâkî olan insanca davranışımızdır. Âlemden kendimize doğru yönelttiğimiz hareketler ise, insanı kâinatın tek suçlusu yapan ahlâk dışı ve kâinata karşı zâlim davranışlarımızdır. İnsan gerçekte hareket ederken gözlerini sonsuzluğa dikmiş bulunuyor. Bütün ahlâkî davranışlarımızın hedefi, sonsuzluktur.¹

Anadolu insanı üretici insandır. Sömürmekten ve tüketmekten değil üretmekten zevk alır. Üretme zevkini duyan insan eserini yapan sanatkârı andırır. Üretim yaparken kimseyi aldatmaz. O emeğini biriktiren insandır:

Bu memleketin iktisâdî bağrındaki her günlük yaraya devâ olan fedakârlık, köylünün çok harcamaktan zevk almayan insan oluşundan ileri geliyor. Çok harcamak insanda bir sevince bağlı derin bir temayül, yaşama gücünü besleyici bir aldanmadır. Bu aldanmaya Anadolu köylüsü her çiftçi millet gibi en az vurgun olan insandır. Üretme zevkini duyan insan eserini yapan sanatkârı andırır... Bir insan eser yaparken, yani üretim sahnesinde kimseyi aldatmıyor... Çiftçi insan eserini siyasetle yapmıyor, aşkla yapıyor. Sabır onun aşkının gıdasıdır. O emeğini her saniye biriktiren insandır... Bu sebepten onu tüccarın ahlâkına çok üstün bir mânevî hayat bolluğu içinde buluyoruz.²

2. Toplum ve Ahlâk

Halkımız çok değil henüz İstiklal Savaşı döneminde bile birbirine bağlı, adeta tek bir vücutmuşçasına dünyaya meydan okuyan bir halk iken artık bu düşünce, ahlâk ve inanç birliğinden bahsetmek çok zordur: “İşte İstiklal savaşında tek bir uzviyet hâlinde, canlı bir bütün gibi dünya önünde ayaklanan milletimizin içinde şimdi birlikten bahsetmek, düşünme, ahlâk ve iman birliğini kabul etmek çok güçleşmiştir”.³

Bu anomi ortamı henüz söz konusu birlik dönemini izleyen otuz yıl içinde oluşmuştur. Bu dönemde oluşmaya başlayan toplum türü günümüzün hafızasız, sevgisiz ve adaletsiz toplumuna dönüşmüştür. Bu toplumun elle tutulacak hiçbir kurumu kalmamıştır. Bu kurumları yeniden oluşturma zorunluluğu vardır: “İçtimaî müesseselerin hepsinde inkılâp yapmak zorundayız: Çürüyen müesseseler kendi oylarıyla tasfiye değil ıslâh bile edilemezler”,⁴ “Yerinde tutulmaya değer tek müessesemiz kalmamıştır”.⁵

1 *Hareket felsefesi* (1966), s. 17-19.

2 *Benliğimiz* (1939), s. 118-119.

3 *Ahlâk nizamı* (1947, 1961), s. 15.

4 *İktisadi ve içtimaî nizam* (1968), s. 30.

5 *İktisadi ve içtimaî nizam* (1968), s. 31.

Bu varılan noktada her Őeye yeniden başlarcasına yeni bir toplum ve yeni bir nizam yaratmalıyız. Kul hakkı kavramını önemseyen, adalete dayalı bu yeni sistemin dayanağı bu ilkelerden güç alan ahlâktır: “Aynı zamanda bir ahlâk eğitime kuvvetle başlamak lazımdır. Devrimiz makine gıcirtısının ahlâk ilâhilerini susturduğu devirdir”.⁶

Bu ahlâkın esası maddî varlığımızla birlikte ruhumuzu da kurtarmaktır ve bu da İslâma dayanmaktadır: “Vücudumuzu ruhumuzla birlikte kurtarmalıyız... (bu) kuvvet tarihe, mukaddesata ve hürriyetimizi boğmayan makul ve mutedil bir eşitliğe dayanacak hak sistemidir. Yarınki Anadolu İslâm esaslarına dayanan sosyalist bir *Ahlâk nizamının* örneğini verecektir”.⁷

Günümüzün teknik merkezli dünyasını insan merkezli hâle getirmek gerekmektedir.⁸ Kardeşliği gerçekleştiren olan ahlâk eğitiminin üç temel esası vardır: *Hörmet, hizmet ve merhamet*. Birbirini sevmeyen insanlardan oluşan bu toplumu kurtaracak olan enerjik güç, yine bu toplumun bir parçası olduğu için içgüdülerinin üzerine çıkamayan ve fakat bunun farkına vararak aşkı ve sevgiyi tanımaları gereken gençliktir.⁹

İktisat ister ferdiyetçi, ister devletçi olsun materyalizmden uzaklaşıp ahlâka dayanmadıkça insanlığa huzur getiremez: “Fertçi ve devletçi iktisat madde- nin esaretinden sıyrılmadıkça insanlığı umduğu selamete ulaştıramaz”.¹⁰

3. Adalet ve Eşitlik

“Eşitlik merhamet davasıdır”.¹¹ Adalet ve eşitlik ancak ahlâkî duyguların toplumda yerleşmesiyle gerçekleşebilir. Merhametin olmadığı yerde eşitlikten de söz edilemez. “Adalet bir kuvvettir ve zulmün karşısında duyduğumuz mesuliyetten doğmaktadır”.¹² Adalet ve hakkaniyet duygusu ve gücü toplumun esas olmalıdır. Kaba güce karşı bu duyguyu ve gücü ikame etmeliyiz. Adalet gücünün temelinde zulme karşı direnme sorumluluğu vardır.

Adalet herkese insanca yaşamasını sağlayan hakkının tanınmasıdır. Bunun ötesi emeğiyle orantılıdır. Yani kişinin emeği oranında istediklerini elde edebilmesi de adaletin gereğidir:

6 *İktisadî ve içtimaî nizam* (1968), s. 28.

7 *İş hayatı* (Tarih belli değil), s. 112.

8 *İktisadî ve içtimaî nizam* (1968), s. 28.

9 *İktisadî ve içtimaî nizam* (1968), s. 29.

10 *Kapitalizmin dünyası* (Ekim 1970), s. 185

11 *Eşitlik davası* (15 Temmuz 1951), s. 35.

12 *İstisnayı kaldıran adalet* (15 Temmuz 1951), s. 40.

Adalet herkese hakkını vermektir diyoruz. Lâkin herkesin hakkı nedir? Bizce, hak her ferdin istekleriyle emeklerinin denkleşmesiyle hayat sahnesinde kendisine düşecek paydır. Çalışan insanın, çalıştığı nispette, istediklerini elde edebilmek hakkıdır.¹³

Âdil olmayan gelir ve servet dağılımı azgın bir azınlık ile sürünen bir halk çoğunluğu ortaya çıkarmıştır. Bu sömürü aslında yerel olmaktan çok global bir sömürüdür. Böyle bir toplumda ve dünyada kardeşlikten bahsedilemez. İslâm kardeşliğini gerçekleştirme niyetinin olmadığı bir toplumda İslâm davası laftan öteye gidemez:

Bir kısım insanlar çalışarak başkalarının kazandığı, azgın bir azınlık dünya nimetleri içinde boğulur, ruhunu ve ahlâkını zevkleriyle hırslarına feda ederken büyük millet çoğunluğunun hayvanlar gibi süründürüldüğü, Allah sevgisiyle gıdalamaktan zevk duyanların dünyaları zindan edilirken yahudinin ve yeryüzünü domuzlar gibi sömüren yahudi uşaklarının ikbal ve saadetin devletine sultan oldukları bir dünyada kardeşlikten bahsolunamaz. Müminlerin kardeşliği böyle bir kara damın altında barınmaz: “Zenginlerin malında fakirlerin hakkı vardır”, “Ve ey müminler ancak nafakanız size helaldir”. İslâmın istediği, her mahallesinden bir milyonerin türediği zenginlerin cemiyeti değildir. Fukaranın ahi ile yüzü kararmayan cemiyettir.¹⁴

Mazlum yaşamaya razı olan adaletsiz insandır. Âdil insan istismar etmeyen ve istismar edilmeyen insandır: “(Âdil insan) zorbalığa karşı gelen insandır... Ancak bu insan, hareket ahlâkının samimî sahibidir”.¹⁵

4. Ahlâk ve Teknik

Ahlâk teknolojinin inkârı anlamına gelmez. Hakikatte bizi mahkûm eden tekniğin kendisi değildir, belki tekniği bahane eden ihtiraslarımızdır. Oysa ahlâk bizi teknolojiye değil, teknolojiyi bize esir edecektir.¹⁶

5. Emek

Topçu ahlâkın temeline emeği koyar. Ruhunu inkâr eden insan sömürücü, esir edici ve kendi emeğinin eseri olmayı tüketici insandır. Emeğin aşağılanması büyük sermaye ve servetin, sınıf farklarının ve bütün zorbalıkların kaynağıdır: “Kendi emeğiyle yaşamayı dinî bir temel olarak tanıyan adam

13 *İstismarı kaldıran adalet* (15 Temmuz 1951), s.37.

14 *İktisadi ve içtimai nizam* (1968), s. 26.

15 *Hareket ahlâkı* (1939, 1952), s. 26.

16 *İktisadi ve içtimai nizam* (1968), s. 29.

hangi zorbalığı yapabilir?”, “Zorba-esir hareket ahlâkına düşmandır, hareket kudretlerini kendinde öldürdükten sonra, başkalarının emeğiyle yaşama yollarını arayan adamdır”.¹⁷

Kapitalizm refah üretmeden zenginlikler ve zenginler yaratırken insanların emeğini kullanıyor. Gerçekte bu zenginliklerde bunları üreten emek sahiplerinin hakları vardır.¹⁸

6. İş ve İşsizlik

Topçu toplumun iş ahlâkına muhtaç olduğu kanaatindedir. İlk adımda işsizliğin felsefî bir anlamı vardır. Şöhretle servet, ihtirasla iktidar iş ve hareket ahlâkının temeli olan namuskârlığın en büyük düşmanlarıdır. Bu ahlâkî temel üzerinde yükselmeyen çalışma faaliyetleri sadece birer meşgaleden ibarettir. Bu faaliyetler gerçekte işsizlikten başka bir şey değildirler.¹⁹

“Türkiye’nin iktisat sahasında temel davası, Anadolu insanına iş bulma davasıdır”.²⁰ En büyük sosyal problemlerin başında gelen işsizlik aynı zamanda ahlâkî sefaletlerin en baştaki kaynağıdır. Devletin en önemli görevi işsizlere iş bulmaktır.²¹ “Dâva mücerret bir işçi dâvası değil, bir millet dâvasıdır. Mesele yalnız amele sınıfının hakların korumak değil, bir milletin kalkınmasıdır. İşsiz bir millete iş bulma davasıdır”: İş görenler de topluma hizmet şuuru içinde olmalıdırlar.²²

İşsizliğin en önemli sebeplerinden biri büyük üretimden başka bir şey değildir. Çünkü satılamayan ürünlerin işsizliğe sebep olması tabiidir. Bir başka deyişle kitlevî üretim kitlevî işsizliği doğurmaktadır:

Üretimin artması ancak toplum düzenini kuvvetlendirmesiyle değerli olur... Asrımızda dörtunal ilerleyen üretim hızıyla pazarda daima biriken işsizliği doğurması fazla üretim buhranlarına sebep olmaktadır. Yakın gelecekte büyük üretimi tehdit edecek en büyük tehlike budur.²³

Modern işsizliğin sebepleri çoktur... Bu imkânlar sahasının sonsuz denecek kadar genişliği yüzünden fertler... Muayyen bir meslek edinme zorunluğunu duymamaktadırlar.

17 *Hareket ahlâkı* (1939, 1952), s. 23.

18 *Kapitalizmin dünyası* (Ekim1970), s. 182.

19 *İş ahlâkı* (Mart 1966), s.29.

20 *İş hayatı* (Tarih belli değil), s. 105.

21 *Aradığımız nizam* (15 Ağustos 1951), s. 44.

22 *Milliyetçiliğimizin esasları*, 1972, s.150.

23 *Kapitalizmin dünyası* (Ekim1970), s. 184.

İşsizliğin bir başka sebebi de insanların artık meslek sahibi olmaya önem vermemeleridir. Bir başka deyişle işsizlik daha çok mesleksiz ve vasıfsız insanların meselesidir. Modern hayat tarzı artık insanları meslek ve vasıf kazanma mecburiyetinden uzaklaştırmış gibidir.²⁴

İş-hizmet ilişkisi kopunca topluma verdikleriyle uyumlu olmayan bol kazanç sağlayanların el üstünde tutulduklarını görüyoruz. Gerçek işsizler bunlar olmalıydılar.²⁵

Sinemalar, stadyumlar, nikâh daireleri cenaze alayları, kahvehaneler, parti binaları, kaldırımlar kitlevî işsizleri barındırmaktadır.²⁶ “Bugünkü büyük üretimin devasa cihazı yanında işçilerin kavuştukları haklar hiç mesabesindedir”. Her nasılsa iş bulup çalışanlar da çok mutlu değildirler. Çünkü bunların elde ettikleri, genel gelir ve servet kutuplaşmasının olduğu bu düzende bir hiç mesabesindedir.²⁷

Gerçek anlamda emek sarfederek geçimlerini sağlayanlar toplumun örnek gösterilmesi gereken insanlarıdır. Topçu burada maden işçilerine özel bir önem verir. Onlar ruh ve fikir işçilerinin de örnekleridir: “Yarınki Türkiye’nin kurucuları, yaşama zevkini bırakıp yaşatma aşkına gönül verecek, sabırlı ve azimli, lâkin gösterişsiz ve nümâyîşsiz çalışan, ruh cephesinin maden işçileri olacaklardır.”²⁸

7. Küçük Sanayi

İktisadın bir din ve ahlâk hayatına bağlanması insanlığı esirlikten kurtarabilir. Küçük sanayi içinde, iktisadın bir din ve ahlâk hayatına bağlı olması medeniyetimizin önemli bir unsurudur. Bugün iş ahlâkından ayrılmış olan bir iktisadî hayat kapitalist medeniyetin temelidir. Sermaye sahipleri insanların emeğiyle kendilerine saltanatlar kuruyorlar.²⁹ Batı medeniyeti, sömürü, büyük üretim, büyük tüketim ve harcama hırsına dayanmakta, ahlâka dayanmamaktadır:

(Avrupalı) sarfetmekten, yoketmekten zevk alıyor. Avrupa’nın büyük üretimi, büyük tüketim faciasını yaratan bir vasıta olmuştur. Büyük üretim, tabiat tapınışına değil, tabiatın ve insanlığın Avrupalı elinde esir oluşu imanına bağlıdır. Avrupa’da rönesans, sömürge ve istismar kuvvetleriyle,

24 *Sosyalist cemiyet nizamı* (Kasım 1966), s. 165.

25 *Sosyalist cemiyet nizamı* (Kasım 1966), s. 166.

26 *Milliyetçiliğimizin esasları*, 1972, s.147.

27 *Sosyalist cemiyet nizamı* (Kasım 1966), s. 166.

28 *Yarınki Türkiye* kitabına yazılan önsöz (14 Mayıs 1961).

29 *Hareket ahlâkı* (1939, 1952), s. 23.

en fazla harcama hırsıyla başladı. Böyle bir üretim davası ile ilerleyerek ahlâkî bir medeniyet kurmak imkânsızdı. Avrupalı en çok istismar eden, en çok sarfedebilen adamdır. O sarfetmekten, tahrip etmekten çekinmez.³⁰

Geçmişte iktisadî hayatımız ahlâka bağlıydı. Sistemin temelini oluşturan küçük üretici yani küçük esnaf, tüccar ve köylü iktisadî faaliyeti ahlâktan ayırmamıştı. Oysa günümüzde küçük esnaf kazanç hırsının peşinde koşan acınacak bir duruma düşmüştür. O ve özellikle büyük sermaye sahipleri ruhları kurtarılmalı gereken gerçek birer ‘felaketzede’dir. Esnaf dernekleri sadece teşkilatın çıkarlarını gütmemeli, ahlâkî bir denetim özelliğini de taşımaktadır. İnsanları bütün ömürlerini sadece kazanç peşinde koşmaktan kurtarmak, onların insanlıklarını ön plana çıkarmak gerekir³¹ Küçük esnaf ve küçük sanayi, devletin kontrolü altında yeniden teşkilatlanmalı, eski loncalar gibi ahlâkî esaslara bağlanmalı, yeni görüş ve ihtiyaçlara uygun olarak canlandırılmalıdır.³²

Ticaret hayatında loncaların meslek ahlâkını elinde tutan meslek sınıflarının doğması beklenmelidir. Fabrikalaşma yerine köylüye köyünde çalışma imkanı veren el tezgâhlarını ve kasabalarda imalathaneleri çoğaltmalıyız. Fabrikalar imalathanelere bölünmelidir. Bunun imkânsız olduğu durumlarda fabrikalar temerküz etmemeli, yaygınlaştırılmalıdır:

... Yarınki Türkiye’yi bir madde cehennemi yapmaktan çekiniyorsak, bugünden büyük nüfuslu şehirlerin etrafını, büyük fabrikaların bacalarıyla süslemeye özenmemeliyiz. Onun yerine köylüye evinde çalışma imkânını veren el tezgâhlarıyla, kasabalıyı küçük şehirleri terke mecbur etmeyen imalâthaneleri çoğaltmalıyız. Fabrika istihali mümkün olduğu kadar, bu imalâthanelere dağıtılmalıdır. Yani fabrikalar imalâthaneler hâlinde parçalanmalıdır. Bunun mümkün olmadığı işletmeler, istihsal bölgelerinde açılmalı ve mahdut bir saha üzerinde toplanmayarak yurdun her tarafına dağıtılmış olmalıdır. Esas dâva, Anadolu’nun insanını, birinci derecede toprağa bağlamak, sanayi sahasında çalışan elleri de, hiç bir yerde, fabrikaya muhtaç duruma sokmamak olmalıdır”.³³

8. Sosyalizm

Sosyalizm aslında ahlâkî hatta dinî bir yaklaşımdır. Onun “sol” bir nitelik kazanması Marx’tan sonra olmalıdır. Marx’ın kendinden önceki sosyalist-

30 *Hareket ahlâkı* (1939, 1952), s. 25.

31 *Ahlâk yaralarımız*, 1967, s. 123-124.

32 *Milliyetçiliğimizin esasları*, 1972, s.150.

33 *İş hayatı* (Tarih belli değil), s. 107-108.

leri “ütopik” diye tavsif etmesi boşuna değildir. Yine bu tür sosyalistlerin Fransa’da, 1919-1939 arasında “Sol sosyalistler” adıyla siyasî parti kurduklarını biliyoruz.³⁴ Topçu, tersyüz edilmiş bu kavramı tekrar aslî anlamına çevirmeye çalışmıştır.

Topçu yazı hayatına atıldığı ilk gençlik dönemlerinden itibaren ahlâkî değerleri ve bunun bir uzantısı olan toplumsal adaleti adeta bir hayat felsefesi olarak benimsemişti. Bu yüzden daha ilk yazılarında sosyalizm kavramıyla karşılaşmak bizi şaşırtmamalıdır. O, daha ilk dönemlerinde bile “İslâm sosyalizmi”nin ahlâktan kaynaklanan benzersiz bir felsefi doktrin olduğunun farkındadır: “... İslâm sosyalizmi, yalnız Kuran’daki esasları toplandığı takdirde bile, alelade bir bağlılık ve hatta merhamet ahlâkının ötesine geçebilen bir felsefi doktrin teşkil eder mahiyettedir”.³⁵

Topçu’nun düşüncesinde “millî devlet” kavramının büyük bir yeri vardır. “Millî devlet”in özellikleri arasında sosyalizm de vardır: “Millî devlet... mahkemesinde, mektebinde, hastahanesinde ve pazar yerinde zengin ile fakir ayrılığını kaldırmış olan devlettir. Zira zenginle fakir ayrımı bir millet içinde iki milletin ayrılmasıdır. Millî devlet bunu tanımaz, bu sefalete göz yummaz”.³⁶

Topçu devletçidir. Sosyalizmi devlet sosyalizmidir ve bu sosyalizm kooperatifçiliğe dayanmaktadır: “Anadolu’nun iş hayatını idare edecek iktisadi sistem ne olmalıdır? Yarınki Türkiye’nin kalkınmasını *Ahlâk nizamı* içinde sağlayacak sistem, kooperatifçiliğe dayanan devlet sosyalizmidir”.³⁷

Sosyalizm merkezîyetçi, otoriter bir devletin kontrolü altında olmalıdır. Bu sosyalizm ana unsur olarak fabrika amelesini değil işlediği toprağın asıl sahibi olan toprak işçisini yani köylüyü alacaktır.³⁸

Eğer devlet varsa devletçilik te vardır. Liberalizm ise devletin kendi gücünü başıboşluğu garanti için kullanmasıdır: “Devlet fikrinde devletçilik ister istemez vardır; liberalizm devletin anarşiyi himayesidir”.³⁹ Bu görüşler içinde devletçiliğe verilen yer eğer denetimden ibaretse bu tarihî tecrübenin gösterdiği bir şeydir. Yok eğer devletin bizzat üretime katılması ve adeta iktisadî faaliyetin elemanları olan halka rakip olması ise bu tarihimizde görülmeyen bir şeydir. Devlet sadece güçlü bir denetim ve güvenliği sağlama organizasyonudur. Halkı ezen ve bir hiç mesabesine indiren bir güç değildir.

34 *Siyasî partiler-II* (10 Ocak 1965), s. 161.

35 *Eşitlik davası* (15 Temmuz 1951), s. 33.

36 *Millî devlet* (Aralık 1970), s.118.

37 *İş hayatı* (Tarih belli değil), s. 108.

38 *Milliyetçiliğimizin esasları*, 1972, s.150.

39 *Aradığımız nizam* (15 Ağustos 1951), s. 44.

Maamafih Topçu'nun devletçiliğinin çok belirli olmadığı görülüyor. Onun devletçiliğinin serbest iktisadın devlet tarafından denetimi ile sınırlı olmadığı, devlet sermayesinin bir tür "halk kapitalizmi" oluşturacağı anlaşılmaktadır:

Serbest iktisadın müdafaacıları her tarafta bu sistemin fazla üretim getirdiğini ileri sürerek onun üstünlüğünü savunuyor... Ama yeni düzen kurulduktan sonra devlet sermayesiyle desteklenen devletçi iktisat evvelkinden daha sağlam olacak ve daha büyük hızla ilerleyecektir... Vatansaver bir idare cihazı içinde ondaki kazancın millet hayatına harcanması hâlinde toplum ve millet kapitalizmi denilmesi gerçeğin ifadesi olacaktır.⁴⁰

Topçu'nun devleti ve toplumu esas alışı klasik sosyalist söylemde önemli bir yer tutan grevi ihtilalci ve toplum düzenini bozucu bir hareket olarak görme sonucunu yaratmıştır: "Grev hakkı denen şey zahirde işçinin hak müdafası ise içyüzünde ihtilalci isteklerin gayelerine ulaşmak için faydalandıkları cemiyet düzenini bozucu muzır bir kuvvettir".⁴¹

Sosyal adaletin iki yönü vardır: Birincisi kazanç hırsıyla ruhları çürüten insanları kurtarmak. İkincisi yoksul halka haklarını vermek.⁴² Gerçekte zengin fakire yardımda bulunmamakta, onun hakkını vermektedir. Fakir halkın zenginlere kin duymalarının önlenmesi, yeni bir haksızlık için fırsat aramalarının ve intikam peşinde koşmalarının engellenmesi ancak onlara haklarının verilmesiyle mümkün olabilir: "Fakirin her zaman zenginin malında hakkı vardır... Ancak çok kere fakir, zenginin haksız kazanılmış servetini eline geçirmek arzularıyla yanar. Bu bir hak davası olmaktan öte haksızlık için fırsat arama ihtirasıdır. Fırsat ele geçince intikam davası başlar... Sosyalizm daima bir hak davası olarak yaşatılmalıdır".⁴³

Topçu, tarihimizde sosyalizmin gerçekteştiğinin farkındadır. Bu düzenin adil bir toprak reformuna dayanması gerektiğini anlatırken belli belirsiz iktâ ve tımar sistemlerine atıfta bulunmaktadır.⁴⁴

Türkiye'de sosyalizm denince solculuk, solculuk denince de genellikle dine karşı bir tavır anlaşılıyor; sosyalizm ile komünizm karıştırılıyor.⁴⁵ Oysa gerçek sosyalizm dinden kuvvet alır ve bizim sosyalizmimiz de İslâm'dan başka bir şey değildir: "Bizim sosyalizmimiz İslâmın ta kendisidir".⁴⁶

40 *Kapitalizmin dünyası* (Ekim1970), s. 184.

41 *Hakkın kuvveti* (Aralık 1966), s. 202.

42 *İş hayatı* (Tarih belli değil), s. 110.

43 *Sosyalizme karşı koyan kuvvetler* (Kasım 1970), s. 179.

44 *İş hayatı* (Tarih belli değil), s. 107. Ayrıca bkz. *Toprak reformu* (7 Şubat 1965), 178.

45 *Sosyalizme karşı koyan kuvvetler* (Kasım 1970), s. 175.

46 *Ne için sosyalizm* (Şubat 1968), s. 174.

Sosyalizm milliyetçilikten de kuvvet alır ve en büyük düşmanı komünizmdir: “Milliyetçi sosyalizmin tam aksi kutbunda barınan doktrin, onun en büyük düşmanı komünizmdir”.⁴⁷ Ahlâka dayalı bu tür bir sosyalizm tarihi maddeciliği önleyecek tek güçtür.⁴⁸

İslâm her şeyden önce bir hak davasıdır, bir kul hakkı davasıdır. Kullanılan kelime ne olursa olsun İslâm adına ortaya çıkanların bu temel gerçeği hatırdan çıkarmamaları gerekir: “Hakikatte bu dava İslâmın özünde barınan hak davasıdır. Sosyalizm çiğnenmesi halinde Allah’ın da affetmeyeceğini bildirdiği kul hakkının müdafaasıdır... Düşünmüyorlar ki kelime bir kıyafettir, elbisedir, onu biz giydiririz”.⁴⁹ Sosyalizm kelimesinde takılıp kalanlar toplumsal adaletsizlikleri görmezlikten geliyorlar:

Hayata henüz atılacak gence, eski devrin “adam olma” ideali yerine “zengin olma” ihtirası aşılanıyor... Dünyamızda bir yanda sonsuz doyum vasıtalarına başvurabildikleri hâlde, bir lokmaya bile hak kazanmamış zalimler çoğalmakta iken, öbür yanda hakları çiğnenmiş sefalet kurbanları gündene artıyor. Paraları kızgın demir hâlinde eritilip de boğazlarına dökülecek zalimlerin şimdilik rahat ve saadetle yaslandıkları kapitalizm yastığı başlarından çekilip de insan hakları üzerinde hesap verecekleri gün gelince onlar da belki kurtarıcı bir kelime arayacaklardır. O zaman “sosyalizm” kelimesinin İslâm ile bağdaşıp bağdaşmadığını öğrenecekler, Büyük Mahkeme’de kul hakkının hesabına nereden başlanacağını da anlayacaklardır.⁵⁰

9. Mülkiyet Ve Sermaye

Toplumlara kişilerin iradesi yön verir. Toplum kişi iradesini sindirmemelidir. Bu yönüyle mülkiyet, insan iradesine verilen önemi gösterir: “Mülkiyet, hür mukavelenin mahsülü olarak bazı eşyanın ferdi iradelere teslim edilmesidir”.⁵¹ Yine mülkiyet, insana güvenmenin bir göstergesidir. Kişi özgürlüğünün ve şahsiyetinin temelidir. Mülkiyet ferdi şahıs yapar, insana şahsiyet kazandırır. Bu yüzden özel mülkiyet hakkı işçi zümresine de tanınmalı, onları kâra ortak etmelidir:

Mülkiyet ise, her işe girişebilmenin şartı ve fert hürriyetinin teminatçısıdır. Mülk sahibi olmayan fert, hür şahsiyetiyle işinin sahibi olamaz. Olsa

47 *Milliyetçiliğimiz karşısında komünizm* (26 Aralık 1962), s. 281.

48 *İş hayatı* (Tarih belli değil), s. 111.

49 *Sosyalizme karşı koyan kuvvetler* (Kasım 1970), s. 180.

50 *Vatan ihaneti* (Ocak 1970), s. 97-98.

51 *Adalet davası* (5 Nisan 1953), s. 95.

olsa işine kul, başkasına köle olur. Bu sebepten, işinin sahibi denebilmek için amelenin de, herhangi bir nispette fabrikanın kazancına ortak edilmesi lazımdır... Cemiyetin kaderine her şekilde ortaklığa razı olmayan fert veya zümrelerin vatandaşlığından şüphe edilmelidir.⁵²

Mülkiyet insan şahsiyetinin gereği ise mülkiyete hürmet insana hürmetten başka bir şey değildir.⁵³ Mülkiyet şahsiyet ve hürriyetle ilgili olduğu için mülkiyet büyüdükçe ona sahip olan kişinin de hürriyeti büyür ve toplumun hürriyetini tehdit etmeye başlar. Bu durum, ancak mülkiyetin büyümesine engel olunursa önlenir.⁵⁴ Ancak mülkiyet şahsiyeti tahrip etmeye başlayınca bir başka deyişle insan ruhunu çürütmeye başlayınca ona hürmet için sebep ortadan kalkmış olur. Artık bir tahakküm aracı olan bu mülkiyet gücüne yine güçle karşı koymak gerekir.⁵⁵ Büyük mülkiyet sisteminden kaynaklanan böyle bir sosyal yapı tarafından işbölümünün belirlenmesi sömürünün en önemli kaynağıdır: “İstismarın kaynağı iş bölümüdür”.⁵⁶

O halde şahsiyetin belirleyicilerinden olan mülkiyet, tarihimizde görüldüğü gibi, küçük ve yaygın olmalıdır. Büyük mülkiyet ve büyük sermaye fertlerin elinde olmamalı, devlet elinde olmalıdır. “Büyük sermaye cemiyetidir”.⁵⁷ Aksi takdirde gelir dağılımı bozulur, halk birbirine düşman iki zümre oluşur.⁵⁸ Çünkü günümüzde toplumsal sınıflaşmayı belirleyen de emek ve sermayedir: “...Bugünkü sınıflaşmada cemiyeti; sermaye sınıfı ve halk sınıfı diye ayırmak daha doğru olur”.⁵⁹ Herhâlde en önemli bölücülük türü de bu olsa gerektir.

Ahlâkî kurallara uyararak büyük sermaye sahibi olmanın imkânı yoktur: “Devrimizin büyük sermaye sisteminde kazancı doğuran ne bedenî ne de zihni emektir. O emekle ilgili olmayarak kazanca götüren bir dalavere cihazını kurmasını bilmektir”.⁶⁰ Bu yüzden küçük sermaye ve küçük mülkiyet emek ürünü olabilir fakat bunu büyük sermaye için düşünemeyiz: “Küçük sermayenin bedenî veya ruhun emeğiyle meydana geldiğini kabul etmek kolaydır. Lâkin büyük sermayenin emek mahsülü olduğunu düşünmek saçmadır... Büyük sermayenin sahibi yüzbinlerce, belki milyonlarca insanın

52 *Aradığımız nizam* (15 Ağustos 1951), s. 45.

53 *Mukavele ve mülkiyet* (6 Mayıs 1953), s. 98.

54 *Mukavele ve mülkiyet* (6 Mayıs 1953), s. 100.

55 *Mukavele ve mülkiyet* (6 Mayıs 1953), s. 98.

56 *İstismarı kaldıran adalet* (15 Temmuz 1951), s. 37.

57 *İşsizler* (Mayıs 1966), s. 192.

58 *Mukavele ve mülkiyet* (6 Mayıs 1953), s. 98.

59 *İstismarı kaldıran adalet* (15 Temmuz 1951), s. 38.

60 *Kapitalizmin dünyası* (Ekim1970), s. 183.

emeğini eline geçirmenin yollarını bilen adamdır”.⁶¹ Toplum hayatının işleme-
mesi emanetleri ehline vermekle kabildir. Toplumun kaderini belirleyen de
mülkiyetin ehline verilip verilmemesidir.⁶²

10. Miras

Genel mülkiyet telakkileri miras için de geçerlidir. Nasıl ki büyük mülki-
yet istenmiyorsa büyük miras da istenmez. Hele büyük sanayi döneminde
miras uygulaması mülkiyeti daha da büyütür: “Miras haktır, şüphesiz.
Ancak bu hüküm, küçük sanayi devrindeki küçük miras içindi”.⁶³

Mirasın hak oluşu onun toplum tarafından ölünün geride kalanlarına bir
bağış olarak algılanması gereğini ortadan kaldırmaz: “Miras, ancak ölenin
hayatta bıraktığı acizlere ve zayıflara cemiyyetin bir yardımudur”.⁶⁴

11. Kapitalizm

Sınaî kapitalizmin başlangıç noktası sanayi devrimidir. Sanayi devrimi
sözünün isim babası Toynbee (1852-1883) bu olayın toplumun refahını
arttırmadan zenginlikler üretilebileceğini ispatladığını söylemişti. Bu sis-
tem sermayeyi yüceltirken emeği aşağılamıştır ve insanlar arasına telafi
edilemeyecek düşmanlık unsurları koymuştur: “Büyük sanayi, bütün maddî
işletmelerin hudutsuz hamlelerle ilerleyişi idi, daha şimdiden bize atom
bombasını hediye etti ve vaktiyle çalışmayı ibadet sayan insanlığın son
nesillerine çalışmanın felaket olduğunu da öğretti”.⁶⁵

Kapitalizmin getirdiği fabrikanın ve hızlı iktisadî hayatın insan ruhunu
çürütmesi galiba onun en olumsuz yönüdür. Sistemin olumlu yönlerin-
den faydalanırken bu tehlikeye karşı her an uyanık olmak gerekmektedir:
“Fabrika son asırların iktisadi fırtınasıdır. O nasıl olsa girecek. Evet maddi
refah getirici neticelerinden ilim ve tecrübe vasıtasıyla faydalanmasını bile-
lim. Lâkin ruhumuzu kasıp kavurucu kasırga tesirinden korunalım”.⁶⁶

Büyük üretim belki maddî refahı sağlamıştır ama özellikle çalışanların
manevî tatminsizliklerini ve “yabancılaşma”larını arttırmıştır. Son iki

61 *Kapitalizmin dünyası* (Ekim1970), s. 181.

62 *Mukavele ve mülkiyet* (6 Mayıs 1953), s. 99.

63 *Maaş, miras ve kazanç şekilleri* (Haziran 1953), s. 101.

64 *Maaş, miras ve kazanç şekilleri* (Haziran 1953), s. 102.

65 *Adalet davası* (5 Nisan 1953), s. 95.

66 *İş hayatı* (Tarih belli değil), s. 108.

asrın içinde dev adımlarıyla ilerleyip artan büyük üretim gücü, çalışan insanların azabını ne kadar azaltmıştır”.⁶⁷ Yine büyük üretim, işsizliğin sebeplerinden birisi olması dolayısıyla da toplum düzenini tehdit etmektedir. Topçu ihtiyaç-üretim dengesinin ancak devletçi iktisatla sağlanabileceğine inanmaktadır.⁶⁸

Kapitalizm fikir emeğini de serbest piyasa şartlarına göre değerlendiriyor. Serbest piyasanın bu dar yorumu ve uygulanışı başka haksızlıkların da kaynağıdır: “Doktorun... emeği ona hastasından (yüksek ücret) alma hakkını kazandırıyor da bir lise öğretmenin herhalde evvelkinden az olmayan fikri çalışması onun bir saatlik ilim aşısına (düşük karşılık) koyabiliyor”.⁶⁹

Kapitalizm belki modernleşmenin diğer adıdır ama ticaret eski dönemlerden beri vardır. Hz. Peygamber doğru tüccarın peygamberler ve sıdıklarla birlikte haşrolacaklarını buyururken ticaretin ne kadar sorumluluk isteyen bir meslek olduğunu vurguluyordu. Tüccarın müslüman olması zordur ama Hz. Ebu Bekir ve Ebu Hanife gibi gerçek anlamda dindar olan tüccarın mertebesi de yüksek olmalıdır:

İyi bir tüccar mahir bir diplomat gibi en fazla aldatmasını bilen, samimi benliğinden kabil olduğu kadar uzak yaşayan, menfaatini mabutlaştıran insandır.⁷⁰

Dindar tüccarlar dinin kalıplaşmış kaidelerini kendilerine faydalı olduğu için tatbik eden huzursuz müminlerdir. Dindarlıklarının hikmeti öbür dünyada da bu dünyadaki zevk ve tatminlerini elde etme emelleridir... Hiçbir din tüccara kanaat, sabır ve insan sevgisi aşılayamamıştır.⁷¹

Günümüz kapitalizmi hem zenginlerde hem de emekçilerde ruhî ve maddî sefaletler yaratmaktadır. Kapitalist hayat tarzı insanlardaki ahlâkı öldürmüştür. Bu hayat tarzı insanlar istese de ahlâk ortamı oluşturmaz.⁷² Modern toplum tarzı kazanmak, dövmek hatta öldürmek üzerine kurulmuştur. Geçmişin, zencileri vahşi hayvan gibi avlayıp emek piyasasına süren sömürgecilerinin, kadın ve çocuk işçileri acımasızca sömüren sanayicilerinin ve toplama kamplarında toplu imha gerçekleştirenlerin torunları günümüzde belki insan haklarını en çok savunanlardır ama bu durum bu temeller üzerine kurulu modern hayatın temel özelliklerini değiştirmez. Bu

67 *İşsizler* (Mayıs 1966), s. 195.

68 *Kapitalizmin dünyası* (Ekim1970), s. 185.

69 *Kapitalizmin dünyası* (Ekim1970), s. 183.

70 *Allahsız kazanç* (Nisan, 1966), s. 187.

71 *Allahsız kazanç* (Nisan, 1966), s. 189.

72 *Serbest iktisat nizamı* (Mayıs 1966), s. 172.

hayat tarzı sermayeyi ve tekniği ön planda tutuyor, insan ise bunların işine yaradığı sürece değerlidir. İnsan, tekniğin ve sermayenin önünde olma hakkına sahip değildir. Sözelimi modern toplumda, otomobil insandan daha değerlidir.⁷³

12. Komünizm

Türkiye’de komünizmin ortaya çıkıp gelişmesinin temel sebebi Tekparti sisteminin eleştiriyi yasaklaması, toplumsal problemleri ortaya koyup çözüm getirecek gerçek milliyetçiliğin mahkûm edilmesidir. Böylece dini dışlayan iki sistemden diğerine yani komünizme geçmek çok zor olmadı: “Uzun zamanlar kemalizm prensiplerinin dışına çıkmak veya bu prensipleri tenkit etmek suç sayılıyordu. Buna rejimin tenkidi adı verilmekte idi. Gerçek milliyet düşünüşlerinin mahkûm edilmiş olması komünistlere sahayı serbest bıraktı”.⁷⁴ Yine bu zihniyetin getirdiği ve 20. yüzyılın gerisine gidemeyen materyalist milliyetçilik anlayışı, yakınında gerçek milliyetçileri değil komünistleri barındırmaktaydı:

Milliyetçilik diye vasıflandırdığınız hareketlerinizde, en yakınınızda komünistlerin yer aldığına dikkat ediyor musunuz? Onlar da “inkılâpçımız” diyorlar. Lâkin muhafazakâr zümreye hiçbir zaman yaklaşmıyorlar. Onların, esasen şu çeyrek asır içersinde, birer birer inkılâpçı zümreden çıkarak varlık kazandıklarını inkâr edebilir misiniz?⁷⁵

Komünizmin varlık sebebi kapitalizmdir. Kapitalizmin oluşturduğu adaletsizlik ortamı komünizme hayat vermektedir. Komünizm, kapitalizmin pençesindeki işçi kitlelerinin isyanından doğmuş bir intikam hareketidir.⁷⁶ Kapitalizm ortadan kaldırılmadıkça komünizm de varlığını sürdürecektir. Üstelik komünizm kin ve intikam duygularına dayandığı için de ruhumuzu tahrir edecektir.⁷⁷

İntikam düşüncesi bugünün mazlumlarını yarının zalimleri yapma düşüncesinden başka bir şey değildir: “Komünistler ise zulme uğrayan, bugünkü mazlum sınıfın yarın zulmedici olarak intikam alması esasını prensip diye kabul ettiler”.⁷⁸ Öncelikle bu özelliğinden dolayı komünizm felaketinden insanlığı kurtarmak gerekmektedir: “...Kurulmasını istediğimiz yeni niza-

73 *Serbest iktisat nizamı* (Mayıs 1966), s. 174-5.

74 *Türkiye’de komünistlik* (Mart 1948), s. 264.

75 *İnkılâp-irtica* (1951), s.195.

76 *Millet ve Milliyet* 1943, s.128.

77 *Aradığımız nizam* (15 Ağustos 1951), s. 44.

78 *Adalet davası* (5 Nisan 1953), s. 94.

mın gayesi, dünya nizamını çökertmekte olan geçen yüzyılların artığı meselelerin ve onlara karşı reaksiyon olduğu halde saldırışları en büyük tehlike teşkil eden komünizm felaketlerinden insanlığımızı kurtarmaktır".⁷⁹

Komünizmi yoketmenin tek yolu bütün toplumsal meselelere el atmak ve bunlara ahlâkçı bir yaklaşımla çözüm tarzları hazırlamaktır.⁸⁰ Millet ve memleket davalarının hepsine el koymadan komünizmi yoketmenin imkânı yoktur: "Komünizmin kuvvetini yok etmek istiyorsak yapacağımız başka bir şey de millet ve memleket davalarının hepsine el koymaktır".⁸¹

Modern kapitalizmin iç hesaplaşmaları dünya savaşlarını ortaya çıkardı. Sistemin ihtiyaçları savaşı sürekli kıldı. Topçu'nun son yazıları da "harb"i konu almaktadır. Ona göre büyük sanayi ve bunun oluşturduğu adaletsizlikler yeni dünya savaşının sorumlusu olacaktır:

Büyük kazanç ikiye bölünüyor: Biri kazancın sızıntısı olarak çalışan kalabalığın elinde kalan; öbürü büyük sanayi çalışmalarının başında bulunan patronların yani çağımızın sanayi krallarının payına düşen büyük lokmadır... Yakın gelecekteki dünya harbini şahane hazırlayışı ile büyük sanayi, kendi kendinin katili olacaktır.⁸²

Zenginlerin malında fakirlerin hakkı olduğuna inanmayarak bol harcamaktan zevk alanlar harbi hazırlıyorlar.⁸³

Yine Topçu'nun özellikle son yazılarında kapitalizm, komünizm gibi kavramların Batılı düşünceden kaynaklandıkları ve sonuçta aynı hayat tarzında buluştukları belirtilmektedir. Bu hayat tarzı Amerikan yaşayışını örnek almaktadır. Çözüm millî hayat tarzına dönüş ve millî kültürden kaynaklanan sosyalizmdir:

Mazinin Moğol istilalarıyla Haçlı seferleri, yerini komünist ve mason zorbalığına bırakmış bulunuyor. Şu farkla ki Kılıç Aslan'ın torunları Moğollarla işbirliği yapmadığı, Fatihin türbesine haçlılar yaklaşmadığı hâlde, bugün Türk çocuklarının kanında komünist neşvesi dolaşıyor ve hayat damarlarında Amerikan yaşayış tarzı hakimiyet tahtını kurmuş bulunuyor. İşte gerileyişimizin mana ve hakikatı budur... Müslüman Türkün devlet telakisi Müslüman Anadolu'nun sosyalizmidir.⁸⁴

79 *Yeni nizamın ana hatları* (1 Ocak 1952), s. 51.

80 *İktisadi ve içtimai nizam* (1968), s. 27.

81 *İktisadi ve içtimai nizam* (1968), s. 30.

82 *Büyük sanayi* (1974), s. 178.

83 *Harp* (1973), s. 184.

84 *İktisadi ve içtimai nizam* (1968), s. 25.

13. Demokrasi

Demokrasi ahlâk ve adalete dayanmalıdır. Sosyal eşitliğin, iktisadî ve malî adaletin sağlanmadığı toplumlarda demokrasiden bahsedilemez.⁸⁵ Yine demokrasi, kardeşliği gerçekleştirme yerine bunu tahrip etmemelidir: “Demokrasi adına yapışan partililik sistemi bütün müminlerin kardeş olduklarına yakın zamana kadar inanan bir milleti şimdi bölük bölük parçalamış bulunuyor”.⁸⁶

Maamafih siyasî partiler sistemin vazgeçilmez unsurları olmakla birlikte toplum birliğini sağlamaktan çok uzak gibi görünüyorlar.⁸⁷ Demokrasi, bir seçim cambazlığı olmaktan çıkarılmalı ve sosyalizm ile tamamlanmalıdır.⁸⁸ Demokrasilerin temel unsuru siyasî partiler ise bunların, Batı anlamında, sosyal sınıfların temsilcileri olduğu vurgulanmalıdır. Yine ilk siyasî partinin Louis Blanc’ın “Sosyalist Parti”si olduğunu belirtmek gerekmektedir.⁸⁹

Sonuç

Nurettin Topçu Batılılaşma döneminde dilimize giren iki kavrama, milliyetçilik ve sosyalizme kültür ve tarihimizden yeni bir muhteva kazandırmaya çalışmış, şeklin ve kelimelerin değil ruhun ve özün önemli olduğunu vurgulamıştır. O’nun fikrî doğrultusunda, elli seneye yaklaşan yazı hayatının başından sonuna kadar bir değişiklik görülmemiştir. Yeni bilgiler veya bilgilerdeki değişimler bu fikrî doğrultuyu desteklemiştir.

Bu fikrî doğrultunun en önemli unsurlarını insan sevgisi, merhamet, adalet ve kul hakkı gibi ahlâkî ilkeler oluşturmaktadır. Sosyalizm de bu ilkelerden kaynaklanmakta olup, aslında olduğu gibi ruhçu ve ahlâkçı karaktere sahiptir. Kişinin toplumun çıkarlarını kendi çıkarlarından üstün tutması bunun asgarî şartıdır.

Toplumları kendi hâline bırakmakla bu sisteme ulaşmanın imkanı yoktur. Bunu gerçekleştirmek için otoriter bir devlete ihtiyaç vardır. Devlet cihazında görev alanlar kendi çıkarlarına değil, toplumun çıkarlarına öncelik tanımalı, yaşamaktan önce yaşatmak idealine gönül vermelidirler.

Millete yabancılaşanlar milliyetçi olamazlar. Milletin belki küllenen değerlerine sahip çıkmadan ve bin yıllık bir tarihi benimseyip onunla hesaplaş-

85 *Eşitlik davası* (15 Temmuz 1951), s. 35

86 *Hakkın kuvveti* (Aralık 1966), s. 202

87 *Aradığımız nizam* (15 Ağustos 1951), s.43

88 *Demokrasi cenneti* (12 Aralık 1964), s.111-112

89 *Siyasi partiler-I* (17 Nisan 1948), s. 33

madan milliyetçi olunamaz. Anadolu'da gerçekleştirilecek sosyalizmin en önemli unsuru da budur. Tarihimizde, toprak sisteminden, küçük üreticilik ile yaygın servet ve mülkiyet anlayışının uygulamasını bulabiliriz. İslâm adına ortaya çıkanların çoğunun, bu temel gerçeği yıllar boyunca önemsememeleri İslâmı yanlış tanıttığı gibi yüzyıllarca bu topraklarda yaşamış müslümanların tecrübesini bilmedikleri yani tarih bilgisine sahip olmadıklarını da ortaya koymaktadır.

Tarih ve coğrafyadan koparılmış bir İslâmın toplumda ne kadar belirleyici olabildiğini günümüzde olup bitenler göstermiştir.

Kaynaklar

Nurettin Topçu'nun Dergâh Yayınları tarafından (Bütün eserleri) serisinden yayımlanan kitaplarını oluşturdu yazılar:

1. *YARINKİ TÜRKİYE*, İstanbul, 1997
 - a. Hareket ahlâkı, 1939, 1952
 - b. Hareket felsefesi, 1966
 - c. İş ahlâkı, Mart, 1966
 - d. Benliğimiz, 1939
 - e. Millet ve Milliyet, 1943,
 - f. Milliyetçiliğimizin esasları, 1972
2. *AHLÂK NİZAMI*, İstanbul, 1997
 - a. Ahlâk nizamı, 1947
 - b. İktisadî ve içtimaî nizam , 1968
 - c. Eşitlik davası, 1951
 - d. İstismarı kaldıran adalet, 1951
 - e. Aradığımız nizam, 1951
 - f. Yeni nizamın ana hatları, 1952
 - g. Adalet davası, 1953
 - h. Mukavele ve mülkiyet, 1953
 - ı. Maaş, miras ve kazanç şekilleri, 1953
 - i. İş hayatı (Tarih belli değil)

- j. Ahlâk yaralarımız, 1967
- k. Anadolu kültürü ve sosyalizm, 1968
- l. Sosyalist cemiyet nizamı, 1966
- m. Ne için sosyalizm, 1968
- n. Sosyalizme karşı koyan kuvvetler, 1970
- o. Kapitalizmin dünyası, 1970
- ö. Allahsız kazanç, 1966
- p. İşsizler, 1966
- r. Hakkın kuvveti, 1966
- s. Komünizmin dünyası, (Tarih belli değil)
- ş. Türkiye’de komünistlik, 1948
- t. Milliyetçiliğimiz karşısında komünizm, 26 Aralık 1962
- 3. *KÜLTÜR VE MEDENİYET*, İstanbul, 1998
- a. Vatan ihaneti, Ocak 1970
- b. Büyük sanayi, 1974
- c. Harp, 1973
- 4. *İRADENİN DAVASI-DEVLET VE DEMOKRASİ*, İstanbul, 1998
- a. Millî devlet, Aralık 1970
- b. Demokrasi cenneti, 12 Aralık 1964
- c. Siyasî partiler-I, 17 Nisan 1948
- d. Siyasî partiler-II, 10 Ocak 1965
- e. Serbest iktisat nizamı, Mayıs 1966
- f. Toprak reformu, 7 Şubat 1965
- g. İnkılâp-irtica, 1951h. İnkılâbımız, Şubat 1953
- ı. Din ile kinin mücadelesi, 1952

Teşekkür: Bu makalenin yayımlanması sürecindeki katkılarından dolayı Prof. Dr. Ahmet Tabakoğlu ve Prof. Dr. İsmail Kara’ya teşekkür ederiz.